Umřel a byl pohřben

Původ materiálu
Elen Plzáková
Pořadí v lekci
35

Téma

Co pro nás znamená smrt Ježíše Krista.

Cíle

- Děti uslyší, že Ježíš umřel proto, abychom my z toho měli užitek.
- Děti prožijí přechod od smutku k velikonoční radosti.
- Děti v rozhovoru vzájemném a v rozhovoru s Písmem odkrývají náročné téma smrti Ježíšovy.

Pro učitele

Biblický text: J 19,28–42

Poznámky k textu

Ke Krédu

„Slova ‚zemřel a byl pohřben' nás tedy opravňují říci, že Ježíš nebyl ničeho z posledních věcí člověka ušetřen. Božímu Synu není nic lidského cizí." (J. M. Lochman) To je zvlášť důležité v případě, že jde o smrt, k tomu bez Kristovy zásluhy a bez Jeho vysvobozující moci nemáme z lidských možností co dodat. (1Kor 15,19–23)

K příběhu

Evangelium podle Jana je teologický spis, upřednostňuje význam zpráv před časovou či jinou přesností. Jestliže jiné biblické knihy nejsou především historickými záznamy, pro Jana to platí dvojnásob. Nezapisuje fakta, ale vykládá příběh Boží záchrany člověka ve víře. Je to mnohovrstevnatý text, skoro všechno, co tam čteme, má více významů. Toto je jenom základní náznak:

- Verše 28–29 odkazují na Ž 69,22

  Yzop — poměrně nízká rostlina, je technicky nemožné podávat na tom houbu. Pomocí svazečků yzopu natírali Izraelci veřeje beránčí krví před odchodem z Egypta (Ex 12,22) a používali je na očistná kropení (Nu 19,18), postupně přešla symbolika očištění na samotnou rostlinu. Jan sděluje tímto odkazem: takto jsme očišťováni.

- Verš 30 „Dokonáno jest“ — Ježíš dokončil dílo záchrany, ke kterému byl Otcem vyslán.

  „Skonal“ — varianta překladu je v ekumenickém překladu pod čarou „odevzdal ducha“ — neznamená pouhé „umřel“, ale že odevzdává svého ducha Otci, ale také to může znamenat dar Ducha jeho církvi (zástupci stojí pod křížem).

- Verše 31–33 Nezlomení kostí odkazuje na Ž 34,21 a na Ex 12,46 = Kristus je pravý Beránek Boží (J 1,29;36).
- Verš 34 Krev symbolizuje večeři Páně, voda symbolizuje křest. Platnost svátostí začíná dle Jana smrtí Ježíšovou na kříži.
- Verš 35 Velmi překvapivé místo — starověký autor se obrací přímo ke čtenáři. „Abyste uvěřili“ je důvodem sepsání evangelia, tzn. vy, kteří to čtete. Ti, kdo byli přímými svědky těch událostí, nemají před vámi výhodu — vám se dostává tohoto svědectví.
- Verš 38 Josef z Arimatie byl dle svědectví ostatních evangelistů bohatý a členem židovské rady.
- Verš 39 Nikodém — o něm ještě J 3,1nn a 7,45—52. Sto liber je asi 33 kg. Toto velké množství ukazuje na královský pohřeb, Ježíš je král, jak ostatně stálo psáno na cedulce, kterou měl nad hlavou na kříži.
- Verš 40 nový hrob znamená královský pohřeb. Zahrada — viz také J 18,1. První setkání se Vzkříšeným se potom děje také v zahradě. Zarámování pašijního příběhu umístěním v zahradě může být vyloženo jako: takto vrací Bůh člověku ztracený ráj.

Úskalí

- Celá tato úloha je úskalí. Je těžké mluvit s dětmi o smrti, je těžké vůbec mluvit o smrti a nevystačíme si s rolí učitele, který všechno ví. O tomhle moc nevíme a je třeba to dětem přiznat, nezamlouvat, neobcházet. Nejsme schopni jim podat jednorázové vysvětlení hotové jednou pro vždy. Nejlepší, co pro ně můžeme udělat, je sdělit: já věřím Bohu, že ani ve smrti mě neopustí.
- I když zůstanou některé otázky bez odpovědí, v dětech nesmí vzniknout dojem, že o těchto věcech je zakázáno mluvit. Dost možná, že se v rozhovoru s nimi dostanete na téma smrt člověka obecně. Více o tom viz Přesah. Pokuste se s nimi mluvit tak, aby si

odnesly, že v kostele je možné mluvit i o těžkých věcech, i když na všechno nejsou odpovědi. Že však je důležité vyslovit i nejtěžší otázky a že je rozhovor o nich společnou cestou, společným hledáním pochopení.

- Míváme sklon při vyprávění dětem o smrti Ježíšově přejít rychle ke vzkříšení, aby to „dobře dopadlo“. Na to je třeba dát si pozor, aby to nebylo levné, aby to nebylo jako pohádka nebo Superman. Jestliže však vám tato úloha vyjde na velikonoční neděli, jak má, máte výhodu, můžete na to navázat. Přípravka se o to pokouší.
- Zvláště obtížné je vysvětlit ono „musí být zabit“ (Mk 8,31) nebo „musí být vyvýšen“ (J 12,32–34), což u Jana znamená totéž jako být zabit. Pod veršem J 12,24 je toto „musí“ zpracováno v kapitolce pro předškolní děti — semínka. Není to tam nikde výslovně řečeno, není třeba, je to obsahem činnosti.
- Všechny činnosti zde navržené stojí na slovech a symbolech, záměrně se vyhýbám použití obrázků při tomto tématu. Je natolik složité a závažné, že považuji použití obrázků za zavádějící, slova a symboly lépe pomohou vytvořit si vlastní pevnou vazbu na Boha, který vítězí nad smrtí, tedy nad tím, čemu ani nerozumíme a nemáme nad tím žádnou moc. Opakuji, že při tom je nejdůležitější vaše osobní svědectví dětem.

Odkazy

Lochman, Jan Milíč: *Krédo: základy ekumenické dogmatiky.* Praha: Kalich, 1996.

Souček, Josef Bohumil: *Utrpení Páně podle evangelií*. Praha: Kalich, 1983.

Moloney, Francis J.: *Evangelium Podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.

Jančaříková, Kateřina, *Ekolístky: metodické listy Svatojánské koleje*. Praha: Svatý Jan pod Skalou: Svatojánská kolej — vyšší odborná škola pedagogická, 2004, str. 105–111.

Šormová, Eva: *Ukřižování a pohřeb*. Dostupné online.

Pro děti

Pro předškolní děti

Píseň *Do země se skrývá* (EZD 662) — zazpívat první sloku.

V písničce se zpívá o zrnku, semínku. Každá rostlina je na začátku semínko.

V semínku, i když je tak malé, je už všechno uloženo — jaké budou listy, květy, kořínky, jestli to bude rostlina vysoká nebo malá a jaké bude mít plody. *(Komentář k tomu, co vyroste ze*

semínka, které právě máte, doporučuji použít řeřichu, rychle roste a dá se sníst.)

Co se musí stát, aby ze semínka něco vyrostlo? *Důraz na to, co se děje se semínkem.*

Následující činnost může dělat učitel sám nebo každé dítě dostane květináč, záleží na tom, jak jsou děti šikovné a kolik máte času.

Nejdřív musí semínka přijít do země.

Mám tady květináč, do něho musím dát zem (*naplňte květináč*).

Pak do něj položím semínka (*zasejte*).

A přikryju je zase zemí. *(Tenká vrstva přes semínka.)*

Nepřipadá vám, že jsme ta semínka pohřbili? *(Zkušenost — na tuto otázku děti odpověděly — ano, úplně mi to tak připadalo.)*

Dnes vám mám vyprávět právě o pohřbu, o tom, že Pán Ježíš umřel a byl pohřben. Umřel na kříži. Pak přišli dva muži, jmenovali se Josef z Arimatie a Nikodém. Mrtvé tělo Pána Ježíše odnesli ke hrobu a uložili ho tam. To znamená, že ho pohřbili. Hrob ale nevypadal jako hroby na našich hřbitovech, byla to spíš jeskyně vytesaná ve skále, vchod do ní se zakryl velikým kamenem místo dveří. Udělali to, protože se to tak vždycky dělá, když někdo umře. Byli velmi smutní, protože to vždycky lidé jsou, když jim umře někdo, koho měli rádi.

Podívejte se na ta zasetá semínka. Proč jsme je vlastně zaseli, jakoby pohřbili? Abychom z nich měli nějaký užitek. (*V případě řeřichy*: Až řeřicha vyroste, dáme si ji na chleba s máslem a to je veliká dobrota.)

Víte, že s Pánem Ježíšem je to podobné v tom, že taky umřel, abychom z toho měli užitek? Ten užitek je poznat, že Pán Ježíš ví, jaké to je umřít. Ani když někdo umře, není sám, Ježíš tam za ním může a ví, jak na to, protože on přece taky umřel. Ježíš je totiž silnější než smrt. To je ten užitek, který Ježíš pro nás získal.

Říkali jsme si o semínku, že je malé a přece je v něm schovaná celá rostlina. Jedno semínko stačí na celou kytku nebo dokonce strom. Pán Ježíš byl sice větší než semínko, ale byl jen jeden. A přitom ten užitek získal pro úplně všechny lidi. A co jich je! Já vlastně moc nerozumím tomu, proč to tak bylo a jak je to možné, že jeden Pán Ježíš zachránil všechny ty lidi, co kdy žili. Když tomu úplně nerozumím, pomůže mi, když si to představuji na věcech, které znám. Proto si to představujeme dnes na těch semínkách.

Jenomže je v tom i rozdíl. Myslím, že semínkům to vůbec nevadí, když je dáme do země. Naopak, možná jsou ráda. Ale pro Ježíše bylo velmi těžké, umřít a být pohřben, ale udělal to.

Věděl, že my všichni z toho budeme mít užitek, proto to udělal.

No ale pořád říkám, že Ježíš umřel, znamená to, že je mrtvý? *(Prostor pro reakce dětí, budou-li.)*

Jak je vlastně dál ta písnička, co jsme na začátku zpívali? Zpívá se tam „přijde třetí den a tmu vystřídá jas, láska jako tráva zelená se zas“. No ano, ta semínka, která jsme jakoby pohřbili, začnou růst a nad zemí se objeví zelené lístky! Budou živá! A Pán Ježíš byl třetí den vzkříšen, je živý (*propojit s tím, co před chvílí děti řekly*), to slavíme právě dnes, na velikonoční neděli.

Zazpíváme si tu písničku celou. *(Pro malé děti je možná příliš složitá, ale mohou se připojit na závěr slok — opakují se.)*

Můžete dokončit květináč — pod něj dát misku, zalít, umístnit na světlo, případně říct dětem, jak se o to mají starat, pokud si květináč berou domů, případně květináč přizdobit nalepením obrázku, stuhou atp.

Pomůcky: píseň 662 z dodatku evangelického zpěvníku; květináč a miska (buď jen pro učitele nebo pro každé dítě); zem, lopatka/y na zem, semínka (řeřichy), ozdoby na květináč.

(Poznámka: toto lze použít i pro mladší školní děti nebo pro smíšené skupiny, tam mohou pomáhat starší děti těm malým. Pokud necháváte květináče v kostele a povede se vám vypěstovat řeřichu, nezapomeňte na to navázat a někdy příště si dát s dětmi ten chleba.)

Pro mladší děti

Dnes je neděle velikonoční, ale chci vám vyprávět o jednom člověku, který šel do kostela na Velký pátek. Můžete si představit kohokoliv, můžete si představit sebe, nebo tomu člověku dáme nějaké jméno. *(Můžete jakékoliv, vyprávění je v přítomném čase — možné pro mužský i ženský rod.)*

Vyprávění

Jdu do kostela, je Velký pátek. Všichni, které tam potkávám, se usmívají trochu míň, než obvykle. Jako by je něco tísnilo. Vzpomínám si na pohřeb babičky. Nějak se to tomu dnes podobá. Vlastně se mi do kostela moc nechce, ale maminka říká, že na Velký pátek se nedá nic lepšího udělat, tak jdu. Čtení z Bible je o tom, jak Ježíš umřel na kříži. Že mu dávali pít ocet a pak ještě propíchli bok. Nelíbí se mi to a chci, aby to všechno bylo nějak jinak. Přeju si, aby umřít nemusel, vlastně si přeju, aby neumřel nikdo. Zpíváme smutnou píseň „Tvé břímě mé jsou hříchy, to já jsem zavinil, zač, Beránku ty tichý, tak tvrdě trestáns byl“. Jsou tam divná slova a nerozumím tomu úplně. Znám ale vyznání „zemřel za naše hříchy“, takže chápu, že

i za moje viny umřel. Dnes je mi to nějak víc líto, hrozně moc lituju toho, co dělám špatně.

Pak je zase čtení, jak měl Ježíš pohřeb. Je mi divné, že tam byli jen dva lidi. Když měla pohřeb babička, přišli všichni, i teta, která k nám moc nejezdí, a všichni sousedi, úplně každý, kdo babičku znal. Tak kde byli ti všichni Ježíšovi učedníci? Jo aha, oni měli strach, že je taky ukřižují. A taky jim asi bylo trochu tak, jako je teď mně — bylo jim to všechno líto a přáli si, aby to bylo jinak.

Ještě že tam byli ti dva, Josef z Arimatie a Nikodém, někdo přece musí vědět, co se má dělat, i když jsou všichni smutní a vystrašení. Tihle dva měli taky strach, proto byli tajní učedníci Ježíšovi. Tak teď už asi tajní nebyli, když Josef šel k Pilátovi a řekl, aby mu vydali Ježíšovo tělo. To je hodně dobré, že taky měli strach, ale překonali ho, když to bylo potřeba.

Nikodémovi to překonávání strachu docela trvalo, kdysi dávno přišel za Ježíšem v noci, aby se ho něco zeptal. To možná šel za tmy proto, aby ho nikdo neviděl. Nějakou dobu potom, když se vládcové města domlouvali, že Ježíše zabijí, tak už se Nikodém tolik nebál a řekl jim, že takhle se to podle zákona nesmí dělat. Že by musel být nejdřív soud a museli by být svědkové na to, že Ježíš něco zlého udělal. A na to by žádní svědkové nebyli, to je jasné. Taky mu ti vládcové nadávali. To teda byla od Nikodéma veliká odvaha, že to řekl, protože on k té radě vládců taky patřil. Vlastně to byli jeho kamarádi a já dobře vím, jak je to těžké říct kamarádům, že s nimi nejdu nebo že nebudu tohle dělat. Musím si to zapamatovat, že to jde, překonat strach.

Taky bylo dobré, že Josef a Nikodém věděli, jak se dělá pohřeb. Josef měl hrob, on to totiž byl dost bohatý člověk a mít hrob bylo drahé. Nikodém přinesl masti. Asi něco voňavého, tím se tenkrát mazalo tělo mrtvého člověka. Té masti bylo hrozně moc, asi 30 kg, nebo tak nějak, legrační mi přišlo, jak to asi táhl. V kyblíku? Jestli on neměl s sebou nějaké svoje služebníky, možná ti to nesli. Taky měli s sebou plátna, nějaké látky, do kterých Ježíšovo tělo zabalili, protože Ježíš žádné šaty neměl, ty si vzali vojáci ještě před jeho smrtí. Pak Josef a Nikodém dali tělo do hrobu, a to nebyla vykopaná jáma v zemi, ale byla to jeskyně. Tam asi položili Ježíše na nějaký kamenný stůl nebo něco takového. Asi to tam všechno hezky srovnali. Hrob byl v zahradě, a to je zase podobné, jako náš hřbitov, kam jsme pohřbili babičku, taky to tam vypadá jako zahrada.

Pak šli domů. To je ale dobré, že byli dva. Mohli si povídat. Když je jeden a je mu smutno, tak to je vždycky horší. Tady v kostele si taky budou povídat. Co dělali, kam pojedou a budou si přát požehnané svátky.

Je večeře Páně. Písně už mi nepřipadají tak smutné. Zpíváme: „dáváš i mě odpověď: Znám tvé žaly. V pokoji jdi. Tvoje hříchy odpouštím ti.“ To jakože říká Ježíš. Žaly jsou velké smutky, to vím. Dneska mi všechno připadá, jako by to bylo pro mě. Že „odpouštím ti“ říká Ježíš mně.

Mám z toho radost.

Posloucháme ještě nějaký dlouhý verš z Bible, nebudu si to celé pamatovat, jenom to, že smrt nás neodloučí od lásky Kristovy. Tak nějak. Myslím na babičku. Že i když umřela, neodloučí ji to od lásky Kristovy. To teda znamená, že Kristus ji má rád a když má někdo někoho rád, tak pro něj udělá to nejlepší. My už pro ni udělat nemůžeme nic, když umřela, ale on může. Protože on taky umřel, ale není mrtvý. Tomu asi moc nerozumím a zdá se mi, že tomu nerozumí nikdo. Ale věří tomu. Někdy je to víc než rozumět.

Jdeme domů a v hlavě mi zní poslední písnička „láska jako tráva zelená se zas“. Těším se na velikonoční neděli. To se budou zpívat samé veselé písně o vzkříšení. A pak půjdeme babičce dát kytky na hrob.

Aktivita k tématu

Přepište (zkopírujte a vytiskněte) tyto (zkrácené) verše (Ř 8,38–39) a rozstříhejte podle naznačení:

Jsem jist, / že ani smrt / ani život, / ani přítomnost / ani budoucnost, / ani žádná moc, / ani výšiny ani hlubiny, / ani co jiného v celém tvorstvu / nedokáže nás odloučit od lásky Boží, / která je v Kristu Ježíši, / našem Pánu.

Učitel si nechá „Jsem jist“ a děti dostanou ostatní části. Učitel položí tmavý papír nebo látku doprostřed.

Toto je tma. V hrobě je tma. Učedníci po smrti Ježíšově byli ve tmě. Byli smutní. Každý člověk je někdy ve tmě, je smutný. Já věřím, že i do největšího smutku přichází Pán Ježíš Kristus, protože On ví, jaké to je. Když je nám nejvíc smutno, je důležité si vzpomenout, že Bůh nás má rád.

Učitel položí svoji část verše na papír jako ústřední text — nahoru či doprostřed a děti postupně čtou své části a pokládají je jakkoli na tmavý papír.

Tohle je ten verš, který si… (jméno, které jste vymysleli pro postavu z vyprávění), nemohl/a celý zapamatovat.

Pán Ježíš byl v té tmě, to jsme si připomínali na Velký pátek, ale Bůh ho vzkřísil z mrtvých, to si připomínáme dnes, na velikonoční neděli. *Rozsviťte svíčku a položte ji mezi texty na papír.* I do největší tmy může přijít Bůh se svým světlem. I když umřeme, Ježíš tam pro nás přijde, protože nad smrtí vyhrál. Jsem si jist/a.

Prostor pro reflexi

Je nějaké slovo z těch, které jsme položili na tmu, pro vás nesrozumitelné?

(Vysvětlete případné otázky. To je důvod, proč tam nejsou andělé a mocnosti, bylo by to pro vysvětlování příliš složité a odvádělo by to pozornost. Pokuste se zajistit, aby děti pochopily souvislost té věty, při postupném přidávání to může být nejasné, tedy: Jsem jist, že nic nás neodloučí od lásky Kristovy.)

Co se vám z toho zdá nejdůležitější?

(Nejlépe — každé dítě řekne, čeho si všimlo, co je pro něj důležité. Netrvejte na zdůvodnění jejich názoru, ale když to přidají, tím lépe.)

Zazpívejte z Dodatku píseň 662 nebo jinou s tématem vzkříšení.

Pomůcky: tmavý papír alespoň A3 nebo podobný kus látky, verš Ř 8,38n výrazně napsaný a rozstříhaný na úseky, čajová svíčka.

Pro starší děti

Rozhovor nad slovy Kreda

Mluvte o tom, jak vypadá pohřeb, nechte děti říct jejich zkušenosti. Zkuste s nimi vyjádřit, proč je pohřeb důležitý:

- prokázání úcty zemřelému člověku;
- poděkování Bohu za život člověka;
- útěcha pro pozůstalé;
- důležitost toho, že se na pohřbu sejdou přátelé a známí — vzájemná podpora;
- obřad, který ukončí cestu člověka na této zemi tak, že ho odevzdáme do Božích rukou;
- úroveň lidské kultury se pozná i podle toho, jak (a jestli vůbec) provádí rozloučení se zemřelými;
- někteří lidé nechodí na pohřby, protože se toho bojí, ale prožít smutek a těžké věci patří k životu, a pokud svojí přítomností můžeme podpořit ty, kteří jsou velmi smutní, není co řešit;
- ujištění o tom, že Bůh neztratí ani ty, kdo umřeli;
- připomenutí toho, že taky umřeme — je nesmysl žít tak, jako by se nás to netýkalo, ale právě proto, že věříme, že člověk odchází k Bohu, můžeme žít mnohem radostněji.

Rozhovor nad biblickým textem — čtyři možnosti na výběr

1. **Přečtěte text z Jana a nechte doznít.**

   Nechte děti říct, co je tam překvapilo, oslovilo, čemu nerozumí, co ještě nikdy neslyšely, co jim přijde divné. *Není nutné vykládat úplně všechny textové souvislosti.*

   Pomůcky: Bible — ekumenický překlad pro každé z dětí.

2. **Josef a Nikodém**

   Zaměřte se na dvě postavy, které vykonávají pohřeb Ježíšův. Děti mají otevřený text J 19 a na papírech ještě tyto texty:

   - k Josefovi z Arimatie (Mk 15,42–46; Mt 25,57–60; L 23,50–53);
   - k Nikodémovi (J 3,1–11; J 7,45–52).

   Snažte se s dětmi vytěžit z textů maximum informací o těch dvou mužích, nechte děti, aby šly ještě dál, za biblický text, a přemýšlely: jak ti muži vypadali — jak si je představuji, bylo pro ně těžké, pohřbívat Ježíše, nebo ne? — zdůvodnit, co je vedlo k tomu, aby to udělali (dost možná ve smutku, zklamání a zoufalství byla pro ně tahle činnost, tedy — ještě něco udělat pro zemřelého, něco, co jim pomáhalo se s těžkou situací vyrovnat), co si mysleli potom, jak asi reagovali na to, co se k nim doneslo po velikonoční neděli.

   Na co s dětmi přijdete, můžete zapisovat na tabuli či velký papír — není nutné.

   Pomůcky: listy s přepsaným textem z evangelií, Bible — ekumenický překlad pro každé z dětí, případně fix a velký papír nebo tabule.

3. **Slova z kříže**

   Nechte děti vyhledat poslední slova Ježíšova v evangeliích (Mt 27,46; Mk 16,34; L 23,45; J 19,30) a napište je na velký papír. Označte, ze kterého evangelia ten který je.

   Představte si, že Jan by mohl být farář a psal by kázání na Velký pátek. Jako text by si vybral Žalm 22, najdeme si ho. Farář mívá k ruce různé výklady Bible, to Jan neměl, ale mohl mít tři evangelia, podle Matouše, Marka a Lukáše. Kázání by mu šlo pěkně od ruky, ale najednou se zasekl na slovech z kříže.

   Díval se, jak to mají evangelia. *(Děti přečtou.)* Nějak se mu to nezdálo.

Jan: „Ježíš je přece král, i když ho zabíjejí. Dokonce to několikrát řekl Pilát a taky to má napsané nad hlavou na kříži. Píšu o něm, že mluví jako král, chová se stále jako král, je přece Boží Syn. Tam musí být něco jiného. Podívám se ještě jednou do toho žalmu.“ Přečetl druhý a třetí verš. *(Děti přečtou.)*

Jan: „Aha, tak odtud to mají Marek a Matouš. Ale já nechci, aby to všichni pochopili tak, že Bůh Ježíši neodpovídá. Vždyť Bůh byl stále s ním, na tom kříži umřel s ním. To je sice složité, ale moji posluchači tomu jistě porozumí. Musím to napsat tak, aby porozuměli. Jak že to má Lukáš?“ *(Děti přečtou.)*

Jan: „Hm. Tohle bych vyjádřil jinak, třeba gestem — že naklonil hlavu a pak že odevzdal svého ducha. Ale co udělám s tím posledním slovem? Jak je ten žalm dál? No prosím, verš 25!“ *(Děti přečtou.)*

Jan: „A poslední dva verše!“ *(Děti přečtou.)*

Jan by se ještě podíval do kralického překladu… no, to těžko, že, ale mohl to číst hebrejsky a Bible kralická to dost přesně překládá, takže mohl číst asi toto: „vypravovati budou spravedlnost jeho (Hospodinovu); nebo (Hospodin) *ji skutkem* vykonal.“

Jan: „Mám to. Bůh sám to vykonal. Ježíš sám dokonal záchranu člověka. Dokončil dílo, ke kterému byl vyslán. Takže jeho poslední slova budou: *(děti přečtou)*.

Pomůcky: velký papír, fix, Bible — ekumenický překlad pro každého, Bible kralická jedna.

4. **Zahrada**

Opište tyto dva verše a postavte tak, aby na to děti viděly:

- J 18,1 — začátek Ježíšova velikonočního příběhu;
- J 19,41 — závěr Ježíšova velikonočního příběhu.

Kde se to obojí odehrává? *(V zahradě.)*

Jakmile se mluví o zahradě v biblické souvislosti, co by nás mělo napadnout jako první? *(Ráj.)*

Evangelista Jan nám touto jakoby okrajovou zmínkou sděluje, že takto se člověku vrací ztracený ráj = místo, kde je člověku **úplně dobře**. Jak jsme ho ztratili, o tom se píše v Genesis. Mezitím se dost lidí pokoušelo ho zase najít, buď hledali opravdu tu zemi

(nenašli) nebo si zkoušeli ráj koupit nebo vypracovat nebo ustanovit zákony (nezdařilo se). Bůh to dělá takto, poslal Ježíše, aby člověku ráj zase našel.

Zkuste říct, jak by měl vypadat ráj podle vašich představ. Co by tam rozhodně být mělo a co nemělo. Napište to, nebo můžete i kreslit.

Nechte dětem čas na zpracování, potom každý řekne svoji představu, případně vysvětlí svoje dílo.

Možná tam bude to, co si představujete a možná mnohem víc. Je totiž napsáno „Co oko nevidělo a ucho neslyšelo, co ani člověku na mysl nepřišlo, připravil Bůh těm, kdo ho milují.“ (1Kor 2,9) Ráj, který Ježíš vybojoval na kříži, má jméno odpuštění.

Pomůcky: jeden list papíru se dvěma verši, psací či kreslící pomůcky a papír pro každé dítě.

Přesah

K rozhovoru s dětmi o smrti:

Brown, L. K. / Brown, M.: Když Dinosaurům někdo umře : malá knížka o velkých starostech pro malé i velké. Praha: Cesta domů, 2010.

Gaarder, Jostein: Jako v zrcadle, jen v hádance. Praha: Albatros, 1999.

Ponsard, Christine: *Jak mluvit s dětmi o smrti?* Dostupné online.

Vychodilová, Eva: *Smrt není tabu. Mluvte o ní i s dětmi*. Dostupné online (zvl. celkem dobrý přehled literatury).

Apokryf ze zasedání Velerady, Jeruzalém, rok 30(?)

Kaifáš: Josefe, tys půjčil těm galilejským svou vlastní hrobku?!

Josef z Arimatie: No jo, půjčil… ale jenom na víkend!

Liturgie

Rituál

Na úvod jednotlivých hodin můžete společně s dětmi recitovat:

Věřím v Boha Otce, který nás stvořil, věřím v jeho Syna, který nás zachránil, věřím v Ducha svatého, který nás proměňuje.

Nebo (podle refrénu Svítá 372):

Víru nám dej, co úskalí zdolává, k doufání měj, když prchá z nás odvaha, lásku rozdávej.

Biblický text k zapamatování

Jsem jist, že ani smrt ani život… ani co jiného v celém tvorstvu nedokáže nás odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu. (Ř 8,38)

Okénko do bohoslužeb

Byli jste už někdy, děti, na pohřbu? Je to smutné, když někdo umře. Když je ale pohřeb v kostele, tak při něm slyšíme i čtení z Bible, kázání, modlíme se. A i když jsme smutní, tak v tom můžeme vnímat a často opravdu vnímáme naději. Dnešní příběh nedělky je smutný a nadějný zároveň. Je to část Kréda: Umřel a byl pohřben. Ježíš umřel, skončil jeho život, ale pak stalo něco dalšího. Vzkříšením přišla naděje. Něco skončilo, aby něco nového mohlo začít. To je naděje.

Modlitba

Pane Ježíši, s některými věcmi si nevíme rady. A to asi nejsou zase tolik složité a možná na to časem přijdeme. Ale proč musí lidé umírat, s tím si neví rady nikdo. Spoléháme na tebe, že nás nenecháš samotné ani tehdy. Taky myslíme na ty, kteří nám umřeli, a doufáme, že jsou u tebe. Že o nich víš. Že je máš. Děkujeme ti za to, že i v tom na tebe můžeme spoléhat. Amen.

Odkaz na píseň
Byl jsi tam, když byl křižován můj Pán
Ať zvon zní (SV8)
Víc, než oko spatřit smí (SV368)
Chvála má (SV419)
Vítězi k poctě zpívejme, velebme jej hned zrána
Ó hlavo plná trýzně, běd, ran i soužení
Pane, ty jsi hoden chvály, chci ti zpívat
V nás srdce hořelo, když přišel Pán
Ostří jarních stébel zemi proráží
Buď Bohu všechna chvála, čest a požehnání
Cílová skupina
Starší školní

Školní

Předškolní

Mladší školní

Katechetické cykly

Desatero – Modlitba Páně – Krédo

Téma

Krédo

Biblický odkaz (kat)

Jan 19,28–42